Linas Girlevičius

Tyrinėjimai Trakų g. 10

APC „Antiqua“ atliko archeologinius tyrinėjimus Trakų g. 10 Vilniuje. Tyrinėjimai atlikti A. Mickevičiaus viešosios bibliotekos pastato – XVIII a. statytų rūmų – pagrindinio (gatvės) korpuso R dalies ir R fligelio rūsiuose, pastato kiemo R dalyje įrengiamos naujos rūsio patalpos vietoje ir vidiniame kieme įrengiamų požeminių inžinerinių tinklų vietoje. Architektūrinių tyrimų metu buvo nustatyta, kad po pagrindiniu rūmų korpusu, rūsyje, yra ne ankstesniu nei XV a. laikotarpiu datuotino gotikinio mūrinio namo liekanos. Pastato R dalyje yra išlikusios XVI a. pabaiga datuoto P–Š kryptimi ištęsto pastato liekanos. Rūmai pastatyti sklype, suformuotame apjungiant dvi ar tris istorines valdas (posesijas) su jose stovėjusiais pastatais. Ankstesnių tyrinėjimų (vadovas S. Sarcevičius) metu nustatyta, kad kiemo Š dalyje ankstyviausi kultūrinio sluoksnio horizontai datuotini XV–XVI a. (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 466).

2007 m. atliktų tyrinėjimų metu įžemis pasiektas tik pastato rūsiuose. Atliekant tyrinėjimus pastato pagrindinio korpuso rūsiuose, XIX a. statytame koridoriuje, jungusiame XV a. ir XVI a. pabaigoje statyto rūsio patalpas, aptikti ankstyviausi kultūrinio sluoksnio horizontai, datuotini XIV a. pabaiga. Apatiniuose smėlingo grunto sluoksniuose fiksuoti du degėsių tarpsluoksniai, tikriausiai sietini su šią Vilniaus dalį 1383 ir 1390 m. (?) nusiaubusiais gaisrais. Archeologinių radinių apatiniuose kultūrinio sluoksnio horizontuose neaptikta. Aukščiau buvusiame sluoksnyje rasta puodyninių koklių fragmentų. Kitose tirtose (XVI a. pabaigos) rūsio patalpose ankstyvų kultūrinio sluoksnio horizontų neaptikta – jie sunaikinti statant rūsį. Dviejose rūsio patalpose po XVIII–XX a. susiformavusiu kultūriniu sluoksniu aptikti apardyti riedulių grindiniai, vienoje – plytų grindinys.

Archeologinių tyrinėjimų metu naujai įrengiamos rūsio patalpos vietoje nustatyta, kad čia būta didelio perkasimo ar V–R kryptimi orientuoto griovio. Jo plotis – daugiau nei 4 m. Griovys (?) nuo dabartinio paviršiaus gilesnis nei 3,5 m. Tokiame gylyje tirtos griovio (?) vietos P dalyje pasiektas geltono smėlio įžemis. Šioje vietoje kastas tamsiai pilkos spalvos žemės su negausiomis griuvenų priemaišomis sluoksnis. Viršutinėje jo dalyje (iki 2 m gylio) aptikta XIX a. datuojamų archeologinių radinių. Giliau aptikta nedaug XVII a. datuojamų archeologinių radinių. Tikslesnis griovio (?) suformavimo laikas nenustatytas. Tyrinėtoje vietoje aptiktos vėlesnės ūkinės veiklos apardyto P–Š kryptimi orientuoto arkinės konstrukcijos pamato liekanos. Tai XVIII a. čia stovėjusio korpuso liekanos. Panaši archeologinė situacija tyrinėjimų metu fiksuota greta esančioje pastato Trakų g. 12 patalpoje, kastoje iki 2,5 m gylio. Didesnė dalis kultūrinio sluoksnio yra supiltos arba permaišytos pamatų statybos metu struktūros. Žemiau šio maždaug 2 m storio sluoksnio su XVII–XIX a. radiniais fiksuotas XVII a. I pusėje susiformavęs kultūrinis sluoksnis.

Atliekant tyrinėjimus įrengiamų inžinerinių tinklų vietoje aptikta XVII a. I puse datuojamų mūrinių pastatų liekanų. Jų padėtis leidžia nustatyti dabartinio sklypo Trakų g. 10 R dalyje buvusių (iki 1655 m.?) valdų planą. Ankstyviausi kieme iki 2,5 m gylio tirtame kultūriniame sluoksnyje aptikti radiniai datuojami XVI a.

2007 m. pradėti archeologiniai tyrinėjimai bus tęsiami.

The excavations at Trakų St. 10

In 2007 excavations were conducted in the basement of a palace built in the 18th century and in the palace's interior courtyard. The earliest cultural layer horizons date to the late 14th century and finds dating to the 15th century were discovered. During the excavations paving made of cobbles and bricks was discovered in the basement which was built in the late 16th century. The remains of brick buildings dating to the first half of the 17th century were discovered in the courtyard while the remains of an 18th-century arched foundation were found in the E part of the courtyard. The excavation data allows one to state that the palace courtyard was bisected by a ditch (?) running W–E. The date of its creation was not established more precisely but 17th–19th-century finds were discovered in the fill.

Linas Girlevičius, Tauras Poška

Žvalgymai Šiltadaržio g. 6

2007 m. tęsti archeologiniai darbai Vilniuje, pastatų komplekse Šiltadaržio g. 6. Darbai susiję su pastatų komplekso pritaikymu naujoms reikmėms. Didesnės apimties tyrinėjimai šioje Vilniaus vietoje atlikti 2004–2006 m. (vadovas D. Luchtanienė – žr. *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 357–360; vadovas L. Girlevičius – žr. *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 340–341; vadovas T. Poška – žr. *ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 379). 2007 m. žvalgymai atlikti vidiniame kieme komplekso Š dalyje, rekonstruojamos buitinės nuotėkynės vietoje. Kasta 34 m ilgio ir 2 m pločio tranšėja, žvalgytas 68 m^2 plotas.

Iškastos dvi tranšėjos atkarpos – Š ir V. ***Š atkarpa*** kasta centrinėje sklypo dalyje. Ji buvo 18 m ilgio, 2 m pločio, kasta iki 2,7 m gylio, orientuota Š–P kryptimi. Atkarpa kasta tarp dviejų buvusių šulinių, įrengtų XX a. II pusėje. Darbų pradžioje nuimti paviršiuje buvę asfalto ir skaldos sluoksniai. 40 cm gylyje atidengtas tamsiai pilkos žemės su XX a. plytų nuolaužomis sluoksnis, kuris tęsėsi iki 1,5–1,8 m gylio. Jame gausu akmenų, yra molio linzių. 1,8 m gylyje pasiektas žvyro įžemis. Š atkarpoje nesuardytos struktūros kultūrinio sluoksnio horizontų neaptikta. Trasos vietoje sluoksnis sunaikintas XX a. II pusėje įrengiant buitinę nuotėkynę. Š atkarpoje tik R sienelėje 4,2 m ilgio ruože 1,4 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus fiksuotas 20–30 cm storio juodos purios žemės sluoksnio fragmentas. Jame rasti keli buitinės keramikos ir plokštinių koklių fragmentai, datuotini XVI a. pabaiga – XVII a.

V atkarpa kasta pastatų komplekso kiemo P dalyje iki Šiltadaržio g. Ji buvo orientuota R–V kryptimi. Tranšėja buvo 16 m ilgio, 2 m pločio, kasta iki 2,7–3 m gylio. Po asfalto ir skaldos sluoksniais nuo 0,4–0,5 m gylio atkastas tamsiai pilkos žemės su smėlio linzėmis sluoksnis, kuris tęsėsi iki 1,7–1,8 m gylio. Tokiame gylyje pasiektas įžemis – žvyras. Centrinėje tranšėjos atkarpos dalyje 1,6 m gylyje atkastas 10–30 cm storio kalkių sluoksnis su XX a. plytų nuolaužomis. Jis veikiausiai yra suformuotas XX a. II pusėje statant pastatų komplekso kiemo PV dalyje stovintį V korpusą. V atkarpoje, įvažiavime į kiemą iš Šiltadaržio g., 0,35 m gylyje nuo dabartinio paviršiaus rastas arkinio pamato fragmentas. Jis mūrytas iš 18x8x6 cm dydžio geltonos spalvos plytų, rištų kalkių skiediniu. Pamatas datuotinas XVIII a. Viršutinė arkos dalis apardyta. Ši mūrinė konstrukcija jau buvo atkasta XX a. II pusėje įrengiant požeminius inžinerinius tinklus.